

Türkiye'de Cinsiyete ve Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Histerisinin Test Edilmesi

Testing for Unemployment Hysteresis by Gender and Education Status in Türkiye

Dr. Erdal Berk [ID 0000-0002-3227-1185](#)

Dr. Çağın Karul [ID 0000-0002-5856-930X](#)

Asst. Prof. Dr. Ahmet Koncak [ID 0000-0002-4445-6128](#)

Abstract

This study aims to examine the dynamics of unemployment rates by gender and education status in Türkiye as a developing country over the January 2005– November 2020 period. There are mainly two theories about dynamic patterns in unemployment rates in the literature: natural rate and hysteresis hypothesis. The first theory states that unemployment will eventually reach a natural rate, which would indicate that it is stationary. Therefore, policymakers should refrain from meddling with their stabilizing strategies. According to the hysteresis hypothesis, the rigidity of the labor market causes shocks to have a permanent effect on unemployment rates. Therefore, the hysteresis indicates a non-stationary pattern of unemployment. Given the situation, policymakers should intervene in their stabilization strategies. To determine the stationarity properties of series, we use unit root tests developed for bounded time series, since unemployment rates are bounded, and conventional unit root tests become oversize when bounds are ignored. The results show that unemployment rates for primary school, vocational high school and male are stationary, which implies that natural rate hypothesis is valid, while hysteresis hypothesis is valid for other unemployment rates.

1 Giriş

Ülkeler, düşük bir işsizlik oranı, düşük bir enflasyon oranı, düşük bir faiz oranı, yüksek bir ekonomik büyüme oranı gibi çeşitli makroekonomik hedefleri gerçekleştirerek toplumsal refah düzeyini artırmaya çalışmaktadır (Pata, 2020: 126). Bu hedeflerden işsizlik, günlük hayat ile yakından ilişkili olduğu için toplumun tüm kesimleri üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle kısa dönemde meydana getirdiği sonuçlardan dolayı ekonomideki en temel problemlerin başında gelmektedir. İşsizlik, enflasyon gibi temel makroekonomik değişkenleri Phillips eğrisi aracılığıyla etkilerken aynı zamanda insanların mutluluğu ve ruh sağlığı üzerinde de etkili olmaktadır (Fosten ve Ghoshray, 2011: 948).

Literatürde birçok tanımlama yapılsa da genel olarak işsizlik, çalışma isteği olmasına rağmen iş bulamama durumunu ifade etmektedir (Şak, 2021: 468). Ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerden dolayı emeğin atıl kullanımı hükümetlerin istemediği bir durumdur. Çünkü işsizlik ekonominin arz kanalını etkilerken aynı zamanda talep kanalını da etkilemektedir. Çalışma isteği olup da istihdam edilemeyen fertler üretime katkı sağlayamadıkları için potansiyelden daha az toplam arz elde edilmektedir. Üstelik istihdam edilemeyen bu fertlerin gelirleri olmadığı için yeteri kadar tüketim mallarına talepte de bulunamamaktadırlar. Bu nedenle işsizlik, ülke ekonomilerini hem üretim hem de tüketim kanalıyla olumsuz olarak etkilemektedir (Pata, 2020: 126).

Ülkelerde yaşanan ekonomik şok yani kriz sonrasında işsizlik oranlarında ciddi artış görülebilir. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi ile birlikte ülkelerin işsizlik oranlarında yüksek artışlar yaşanmıştır. Özellikle bu yıllarda yaşanan petrol şoku ile birlikte işsizlik oranının göstereceği seyir hakkında yani bu artışların geçici mi yoksa kalıcı mı olduğuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda iki temel yaklaşım benimsenmiştir. Bunlar, Friedman (1968) ve Phelps (1968) tarafında ortaya atılan doğal oran hipotezi ve Blanchard ve Summers (1986) tarafından ileri sürülen işsizlik histerisi hipotezidir.

Doğal oran hipotezine göre ekonomide meydana gelen şokların işsizlik oranı üzerinde geçici bir etkisi vardır. Yani işsizlik oranı, ekonomide yaşanan bir şokun ardından uzun dönem denge seviyesine geri dönmektedir. Bu hipotezin ekonometrik olarak anlamı ise işsizlik serisinin trend durağan ya da ortalamada durağan olmasıdır (Güloğlu ve İspir, 2011: 205). İşsizlik histerisi hipotezinde ise ekonomide meydana gelen şokların işsizlik oranı üzerinde kalıcı bir etki meydana getirdiği ifade edilmektedir. Yani işsizlik oranı, ekonomide yaşanan bir şokun ardından ortalamaya dönme eğilimi taşımamaktadır (Saraç, 2014: 335). Bu hipotezin ekonometrik olarak anlamı ise işsizlik serisinin durağan olmayan bir süreç tarafından türetilmesidir (Güloğlu ve İspir, 2011: 205). İşsizlik histerisi hipotezi genel olarak üç farklı görüş ile açıklanmaktadır: Bu görüşlerden fiziki sermaye görüşüne göre ekonomide meydana gelen negatif şoklar sermaye stokunu azaltacak, sermaye stokunun azalması bir sonraki dönem işgücü talebini azaltacak ve böylece işsizlik süresi uzayacak ve histeriye neden olacaktır. Bir diğer görüş olan beşeri sermaye görüşüne göre ise işsiz kalan bireylerin işsizlik süresi uzadıkça, yetenek ve becerilerinde gerileme meydana gelecektir. Böylece bu bireylerin iş bulma olanakları azalacak ve işsizlik süresi uzayacaktır (Blanchard ve Summers, 1986: 27). İşsizlik histerisi hipotezini açıklayan son görüş ise içerdikiler-dışardakiler

yaklaşımı olarak da bilinen “sendika üyeliği” teorisi. Bu yaklaşıma göre işverenler, içerdekiler (sendika üyeleri) ile dışardakileri (işsizler) değiştirmek istediklerinde eğitim, işe alma, işten çıkarma maliyeti gibi çeşitli maliyetlere katlanmak zorundadırlar. Sendika üyelerinin grev tehdidi ve yeni işe alınacaklara yapılacak çeşitli maliyetlerden dolayı ücretler dışardakilerden çok içerdekiler tarafından belirlenmektedir. Ücretlerin belirlenmesinde içerdekilerin daha etkin olması ücretlerin düşmesine izin vermemekte ve işsizlik süresinin uzamasına neden olmaktadır (Yılcı, 2009: 325; Tekin, 2018: 100-102; Kutlu, 2023: 528-529).

Makroekonomik göstergeler arasında önemli bir role sahip olan işsizlik değişkeni, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. gibi birçok çeşitli faktöre bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bu amaçla çalışmada, Türkiye için cinsiyet (kadın-erkek), eğitim düzeyi (TÜİK tarafında sınıflandırılan sekiz farklı eğitim düzeyi) ve toplam işsizlik oranlarının, ekonomide meydana gelecek bir şok sonrasında izleyeceği seyir analiz edilmiştir. Literatürdeki çalışmalardan farklı olarak sınırlı zaman serileri için Cavaliere ve Xu (2014) tarafından önerilen ADF ve M-tipi birim kök testleri kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın giriş bölümünden sonraki ikinci bölümde literatür incelemesi, üçüncü bölümde yöntem, dördüncü bölümde veri seti ve ampirik bulgular tartışılmıştır. Sonuç kısmının yer aldığı beşinci bölümde ise genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2 Literatür İncelemesi

Türkiye için doğal işsizlik oranı hipotezinin mi yoksa işsizlik histerisi hipotezinin mi geçerli olduğu işsizlik serisinin eğitim (Kula ve Aslan (2014), Çiçen (2020b), Göcen (2021)), cinsiyet (Gil-Alana vd. (2019), Çemrek ve Şeker (2020)), medeni durum (Çiçen (2020a)) ve sektör (Barışık ve İsmail Çevik (2008), Güloğlu ve İspir (2011), Çınar vd. (2014)) gibi değişik kırımları için farklı yöntem ve dönemler kullanılarak incelenmiştir. Kullanılan yöntemler ağırlıklı olarak hem zaman serisi hem de panel veri tiplerinde birim kök testlerini içermektedir. Her iki veri tipinde birim kök literatüründeki gelişmelere bağlı olarak başlarda yapısal kırılmaları dikkate almayan geleneksel birim kök testleri (ADF, KPSS ve PP) kullanırken sonrasında ani ve ardından yumuşak kırılmaları dikkate alan birim kök testleri kullanılmıştır. Öte yandan TÜİK’in işsizlik tanımlarında ve eğitim düzeyi gibi alt kırılmalarında yaptığı değişiklikler nedeniyle serilerde dönemsel farklılıklar bulunmaktadır. Bu bakımdan Türkiye için yapılan çalışmalarda literatürde yöntem ve dönem farklılıkları nedeniyle hangi hipotezin geçerli olduğuna dair birlik bulunmamaktadır.

Bu çalışmada literatür yalnızca Türkiye’yi inceleyen çalışmalarla sınırlı tutulmuştur. Türkiye’nin toplam işsizliğinin ve alt kırılmalarının yanında Gözgör (2012) gibi bölgesel temelli panel veri analizi çalışmalarına da yer verilmiştir. Literatürün gelişimi, incelenen dönem, kullanılan yöntem ve sonuçlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Literatür tablosundaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere cinsiyete ve eğitim durumuna göre işsizlik histerisini inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışmalar kullandıkları yöntem itibarıyla işsizlik oranlarının alt ve üst sınırlarını dikkate almamışlardır. Çalışmamız bu yönüyle literatürdeki çalışmalardan ayrılmaktadır.

Çalışma	Ülke/Dönem	Örneklem	Yöntem	Geçerli Hipotez
Pazarlıoğlu ve Çevik (2007)	Türkiye 1939-2005	Toplam İşsizlik Oranı	Ratchet Modeli Tahmini	Histeri hipotezi geçerlidir.
Barışık ve İsmail Çevik (2008)	Türkiye 1988Q3- 2007Q2	Dokuz Sektör	PP ve KPSS Birim Kök Testleri, Güçlü Hafıza Modellemesi	İmalat Sanayi ve Mali Kurumlar için histeri hipotezi geçerlidir.
Yılcı (2009)	Türkiye 1923-2007	Toplam İşsizlik Oranı	Perron, Zivot ve Andrews (ZA), Lumsdaine ve Papell (LP), İki Kırımlı LM Birim Kök Testleri	Histeri hipotezi geçerlidir.
Güloğlu ve İspir (2011)	Türkiye 1988-2008	Dokuz Sektör	Panel KPSS Birim Kök Testi	Doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Gözgör (2012)	Türkiye (26 Bölge) 2004-2011	Toplam İşsizlik Oranı	Birinci ve İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri	Histeri hipotezi geçerlidir.
Çınar vd. (2014)	Türkiye 1988-2008	Tarım, Sanayi, Hizmet Sektörleri ve Toplam İşsizlik Oranları	ADF, PP, Ng-Perron ve Bai-Perron Çoklu Kırımlı Birim Kök Testleri	Doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Kula ve Aslan (2014)	Türkiye 1989B1- 2008B2	Eğitim Düzeylerine Göre Toplam İşsizlik Oranları	LM ve Lee-Strazicich (LS) Birim Kök Testi	U1, U2, U4 ve U5 için histeri hipotezi geçerlidir. U3 için ise doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Ozpence ve Ergen (2017)	Türkiye 2005M1- 2016M11	Toplam İşsizlik Oranı	Tek ve Çift Kırımlı LS Birim Kök Testi	Histeri hipotezi geçerlidir.

Güriş vd. (2017)	Türkiye 1970-2014	Toplam İşsizlik Oranı	Doğrusal Olmayan Birim Kök Testi	Doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Gil-Alana vd. (2019)	Türkiye 1988Q3-2013Q4	Türkiye, Tarım Dışı, Kırsal, Kentsel ve Genç Nüfus için Kadın, Erkek ve Toplam İşsizlik Oranları	Doğrusal Olmayan ve Kesirli Bütünleşme Dereceli Birim Kök Testi	Çoğunlukla 1 ve daha büyük dereceden bütünleşme dereceleri için histeri hipotezi geçerlidir. Yalnızca kadın işsizlik oranlarında doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Aydın (2020)	Türkiye 2005M1-2018M10	Toplam İşsizlik Oranı	ADF, Dalgacık ve Dalgacık Tabanlı ADF Birim Kök Testleri	Doğal işsizlik oranı hipotezi geçerlidir.
Bayat vd. (2020)	Türkiye 1923-2019	Toplam İşsizlik Oranı	Kesirli Frekanslı Fourier ADF Birim Kök Testi	Histeri hipotezi geçerlidir.
Çemrek ve Şeker (2020)	Türkiye 2005M1-2019M6	Kadın İşsizlik Oranı	Zivot ve Andrews, LS	Histeri hipotezi geçerlidir.
Çiçen (2020a)	Türkiye 2005M1-2014M1	Medeni Duruma Göre Kadın ve Erkek İşsizlik Oranları	Fourier KPSS Birim Kök Testi	Evli erkek ve bekar kadınlar için doğal işsizlik oranı; bekar erkek ve evli kadınlar için histeri hipotezi geçerlidir.
Çiçen (2020b)	Türkiye 2005M1-2014M1	Cinsiyet ve Eğitim Düzeylerine Göre İşsizlik Oranları	Fourier KPSS Birim Kök Testi	Erkeklerde yalnız lise dengi meslek okul mezunu; kadınlarda okuma-yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul ve dengi meslek okul, genel lise mezunları için histeri hipotezi geçerlidir.
Oztürk (2020)	Türkiye 2005M1-2019M8	İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları; Genel, Genç ve Tarım Dışı İşsizlik Oranları	Green ve Yoon Pozitif ile Negatif Şok Ayrıştırması, ADF, PP ve LS Birim Kök Testleri	Genel, genç ve tarım dışı işsizlik için (negatif ve pozitif şoklar) ADF ve PP testleri için histeri hipotezi geçerlidir.
Çoşkun (2021)	Türkiye 2014M1-2020M9	Genç Nüfus (15-24 Yaş) için Toplam, Kadın, Erkek İşsizlik ile İşgücüne Katılım Oranları	ADF, Zivot ve Andrews, Narayan ve Popp ile Fourier ADF Birim Kök Testleri	Histeri hipotezi geçerlidir.
Göcen (2021)	Türkiye 2005M1-2020M5	Farklı Eğitim Seviyeleri için (U1, U2, U3 ve U4) Kadın ve Erkek İşsizlik Oranları	Zivot ve Andrews, Narayan ve Popp, Kurozumi, Carrion-i-Silvestre ve Sansó, Fourier KPSS, Fourier ADF Birim Kök Testleri	Erkek işsizlik oranlarında histeri; kadın işsizlik oranlarında ise doğal işsizlik oranı hipotezi geçerli olma eğilimindedir.
Şak (2021)	Türkiye 1988-2018	Kadın, Erkek ve Toplam İşsizlik Oranları	Fourier Kruse Birim Kök Testi	Kadın ve toplam işsizlik oranları için doğal işsizlik oranı hipotezi; erkek işsizlik oranı için histeri hipotezi geçerlidir.

Not: "M", "B" ve "Q" sırasıyla aylık, altı aylık ve çeyreklik veriyi göstermektedir. Eğitim düzeylerine ilişkin sınıflamanın açıklaması; U1: Okuma-Yazma Bilmeyen, U2: Lise Altı, U3: Lise ve Meslek Lisesi, U4: Yüksek Öğrenim, U5: Toplam İşsizlik.

Tablo 1. Literatür Özeti

3 Yöntem

İşsizlik histerisi hipotezi, işsizlik oranı için şokların kalıcı etkilere sahip olduğunu ifade etmektedir (Fosten ve Ghosray, 2011). Dolayısıyla işsizlik histerisi hipotezi, işsizlik oranlarının birim kök içerip içermediği test edilerek belirlenmektedir. Eğer birim kök vardır boş hipotezi reddedilirse işsizlik oranı durağandır. Diğer bir ifadeyle, işsizlik histerisi hipotezi geçerli değildir. Diğer yandan birim kök boş hipotezi reddedilemezse işsizlik oranı durağan değildir ve şoklar kalıcı etkiye sahiptir. Bu durumda işsizlik histerisi hipotezi geçerlidir.

İşsizlik oranı, alt sınırı 0 ve üst sınırı 100 olan sınırlı bir zaman serisidir. Serilerde sınırların varlığı durumunda Cavaliere (2005) ve Cavaliere ve Xu (2014) çalışmaları, geleneksel birim kök testlerinin asimptotik davranışlarının oldukça farklı olduğunu ve testlerin birim kök vardır boş hipotezini aşırı derecede reddetme eğiliminde olduğunu göstermişlerdir. Buradan hareketle bu çalışmada sınırlı zaman serileri için Cavaliere ve Xu (2014) tarafından önerilen ADF ve M-tipi birim kök testlerinden yararlanılmaktadır.

Cavaliere ve Xu (2014) veri yaratma sürecini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

$$x_t = \mu + y_t \quad (1)$$

$$y_t = \alpha y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

Burada, $t = 1, \dots, T$, $y_0 = O_p(1)$ ve neredeyse bütün t gözlemleri için $x_t \in [\underline{b}_t, \overline{b}_t]$ şeklinde tanımlanmaktadır. Sınırların varlığı, $[\underline{b}, \overline{b}]$ sınırları temsil etmek üzere Δx_t 'nin $[\underline{b} - x_{t-1}, \overline{b} - x_{t-1}]$ aralığında yer aldığını göstermektedir.

Hata terimi u_t aşağıdaki gibi ayrıştırılmaktadır:

$$u_t = \varepsilon_t + \xi_t - \overline{\xi}_t \quad (3)$$

Burada, ε_t , gözlem sayısı sonsuza giderken zayıf bağımlı ve sıfır ortalamalı bir süreçtir. Ayrıca ξ_t ve $\overline{\xi}_t, \overline{\xi}_t, \xi_t > 0$ olmak üzere ancak ve ancak $y_{t-1} + \varepsilon_t < \underline{b}_t - \mu$ ve $y_{t-1} + \varepsilon_t > \overline{b}_t - \mu$ koşullarını sağlayan negatif olmayan süreçlerdir.

ADF istatistiği aşağıdaki EKK regresyonuna dayanarak hesaplanmaktadır:

$$\Delta \hat{x}_t = \beta_0 \hat{x}_{t-1} + \sum_{j=1}^k \beta_j \Delta \hat{x}_{t-j} + e_{tk} \quad (4)$$

Burada, \hat{x}_t , EKK yöntemi ile trendden arındırılmış değişkeni temsil etmektedir. Eşitlik (4) yardımıyla ADF istatistiği, $\beta_0 = 0$ boş hipotezi için t-istatistiği ile hesaplanmaktadır.

M istatistikleri ise şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$MSB = \left(T^{-2} s_{AR}^{-2} \sum_{t=1}^T \hat{x}_{t-1}^2 \right)^{1/2} \quad (5)$$

$$MZ_t = \frac{T^{-1} \hat{x}_T^2 - s_{AR}^2}{(4T^{-2} s_{AR}^2 \sum_{t=1}^T \hat{x}_{t-1}^2)^{1/2}} \quad (6)$$

Burada, $s_{AR}^2 = \hat{\sigma}_k^2 / (1 - \hat{\beta}(1))^2$, $\hat{\beta}(1) = \sum_{j=1}^k \beta_j$, ve $\hat{\sigma}_k^2 = (T - k)^{-1} \sum_{t=k+1}^T \hat{e}_{tk}^2$ şeklinde elde edilmektedir.

Cavaliere ve Xu (2014) Monte Carlo simülasyonları yoluyla olasılık değerlerini elde etmiştir ve karar süreci için bu simüle edilmiş olasılık değerlerinden yararlanılmaktadır.

4 Veri Seti ve Ampirik Bulgular

Bu çalışmada Türkiye'de cinsiyete ve eğitim durumuna göre işsizlik histerisi hipotezinin geçerliliğinin araştırılması için 2005 Ocak – Kasım 2020 dönemini kapsayan aylık verilerden yararlanılmıştır. Analizde kullanılan tüm seriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiştir. Tablo 2'de detaylı değişken tanımlarına yer verilmiştir. Analizde yer alan tüm seriler mevsimsel etkilerden ayrıştırılmıştır.

Kısaltma	Değişken Açıklaması	Veri Kaynağı
U1	Okuma Yazma Bilmeyenlerin İşsizlik Oranı	TÜİK
U2	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyenlerin İşsizlik Oranı	TÜİK
U3	İlkokul İşsizlik Oranı	TÜİK
U4	İlköğretim İşsizlik Oranı	TÜİK
U5	Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul İşsizlik Oranı	TÜİK
U6	Genel Lise İşsizlik Oranı	TÜİK
U7	Lise Dengi Mesleki Okul İşsizlik Oranı	TÜİK
U8	Yüksek Öğretim İşsizlik Oranı	TÜİK
ur_erkek	Erkek İşsizlik Oranı	TÜİK
ur_kadın	Kadın İşsizlik Oranı	TÜİK
ur_toplam	Toplam İşsizlik Oranı	TÜİK

Tablo 2. Değişken Tanımları

Tablo 3'te işsizlik oranlarının birim kök sonuçları rapor edilmiştir. MSB istatistiğine göre ilköğretim ve erkekler işsizlik oranı serileri için %10 anlamlılık düzeyinde, lise dengi mesleki okul işsizlik oranları içinse %5 anlamlılık düzeyinde birim kök vardır boş hipotezi reddedilmektedir. Dolayısıyla bu üç seri için işsizlik histerisi hipotezi geçerli değil iken diğer 6 eğitim durumu ve kadın ve toplam işsizlik oranları için işsizlik histerisi hipotezi geçerlidir. MZ_t istatistiği sonuçları ise ilköğretim ve erkekler için işsizlik oranı serilerinin %10 anlamlılık düzeyinde, ilköğretim işsizlik oranının %5 anlamlılık düzeyinde ve lise dengi mesleki okul işsizlik oranının da %1

anlamlılık düzeyinde durağan olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara göre MSB istatistiğinden farklı olarak ilköğretim için de işsizlik histeri hipotezinin geçerli olmadığı bulgusuna erişilmiştir. Son olarak ADF testinin sonuçları incelendiğinde, ilkokul ve ilköğretim için %10 anlamlılık düzeyinde ve lise dengi mesleki okul işsizlik oranı içinse %5 anlamlılık düzeyinde durağan olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu da bu üç seri için işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olmadığını fakat diğer 5 eğitim durumu ve cinsiyete bakılmaksızın işsizlik oranları için işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olduğunu göstermiştir.

Değişken	MSB	Olasılık	MZ _t	Olasılık	ADF	Olasılık
U1	0.266	0.378	-1.338	0.566	-1.806	0.319
U2	0.276	0.301	-1.439	0.407	-2.039	0.132
U3	0.197*	0.057	-2.535**	0.042	-2.262*	0.079
U4	0.224	0.121	-2.232*	0.085	-2.285*	0.076
U5	0.222	0.114	-1.892	0.171	-1.665	0.261
U6	0.227	0.126	-2.103	0.109	-1.700	0.239
U7	0.159**	0.011	-3.101***	0.009	-2.820**	0.019
U8	0.439	0.721	-0.379	0.833	-1.657	0.259
ur_erkek	0.200*	0.063	-2.210*	0.089	-1.847	0.196
ur_kadın	0.407	0.669	-0.969	0.627	-1.353	0.402
ur_toplam	0.281	0.294	-1.476	0.337	-2.058	0.120

Tablo 3. Birim Kök Testlerinin Sonuçları

5 Sonuçlar

Bu çalışma, 2005 Ocak – Kasım 2020 dönemi için Türkiye’de işsizlik histerisinin olup olmadığını incelemektedir. Çalışmada cinsiyete ve eğitim durumlarına işsizlik oranları ele alınarak detaylı bir analiz yapılmaktadır. Mevcut literatürden farklı olarak alt ve üst sınırları bulunan işsizlik oranı için bu sınırları dikkate alan birim kök testlerinden yararlanılmaktadır.

Cinsiyete göre yapılan incelemede sonuçlar erkek için histeri hipotezinin geçerli olmadığını gösterirken kadınlar için ise histeri hipotezinin geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar cinsiyet temelli olarak ele alan Çemrek ve Şeker (2020) ve Göcen (2021)’in bulguları ile uyumaktadır. Kadın işsizlik oranlarındaki histeri hipotezinin nedeni literatürde cam tavan sendromu olarak adlandırılan kadınların çalışma hayatlarında karşılaştıkları “görünmez engeller” ile açıklanmaktadır. Dolayısıyla ücret eşitsizliği ve mobbing gibi buna neden olan unsurların ortadan kaldırılması oldukça önemlidir.

Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde ise ilkokul, ilköğretim ve lise dengi mesleki okul işsizlik oranlarının durağan olduğu yani bu seriler için doğal işsizlik hipotezinin geçerli olduğu gözükmektedir. Kula ve Aslan (2014) çalışmasının bulgularına paralel olarak hiç eğitim görmeyenler ile mesleki eğitim haricinde eğitim seviyesi arttıkça histeri etkisinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar farklı eğitim düzeylerine göre farklı politikalar geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Aydin, M. (2020). "Türkiye için İşsizlik Histerisi Hipotezinin Dalgacık Tabanlı Birim Kök Testleri ile Sınanması", Akademik İncelemeler Dergisi, 15(1), 171-186.
- Barişik, S., ve İsmail Çevik, E. (2008). "Türkiye’de İşsizlik Histerisinin Yapısal Kırılma ve Güçlü Hafıza Modellemesi ile Sektörel Analizi", TISK Academy/TISK Akademi, 3(6).
- Blanchard, O. J., & Summers, L. H. (1986). Hysteresis and the European unemployment problem. NBER macroeconomics annual, 1, 15-78.
- Bayat, T., Temiz, M., ve Konat, G. (2020). "Türkiye’de İşsizlik Histerisi Hipotezinin Geçerliliği Üzerine Ampirik Bir Çalışma (1923-2019)", PEARSON JOURNAL, 5(7), 1-8.
- Cavaliere, G. (2005). "Limited time series with a unit root", Econometric Theory, 21(5), 907-945.
- Cavaliere, G., ve Xu, F. (2014). "Testing for unit roots in bounded time series", Journal of Econometrics, 178, 259-272.
- Çemrek, F., ve Şeker, T. (2020). "Türkiye’de Kadın İşsizlik Oranlarının Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri ile İncelenmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 117-132.
- Çiçen, Y. B. (2020a). "Global Krizde Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre İşsizlik Histerisi: Türkiye İçin Fourier Durağanlık Analizi", Akademik Hassasiyetler, 7(13), 505-525.
- Çiçen, Y. B. (2020b). "Global krizde Türkiye’de cinsiyet ve eğitim düzeyine göre işsizlik histerisi: Fourier durağanlık analizinden kanıtlar", Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(Ek), 110-120.

- Çınar, M., Akay, H., ve Yılmaz, F. (2014). "A sectoral analysis of hysteresis in unemployment: Evidence from Turkey", *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 69, 29-52.
- Çoşkun, N. (2021). "Genç nüfusta işsizlik histerisinin sınanması: Türkiye örneği", *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 6(1), 97-112.
- Fosten, J. ve Ghosray A. (2011). "Dynamic persistence in the unemployment rate of OECD countries", *Economic Modelling*, 28, 948-954.
- Gil-Alana, L. A., Ozdemir, Z. A., ve Tansel, A. (2019). "Long memory in Turkish unemployment rates", *Emerging Markets Finance and Trade*, 55(1), 201-217.
- Göcen, S. (2021). "Ekonomik Şokların İşsizlik Oranları Üzerindeki Etkisi: Eğitim Seviyelerine Göre Kadın ve Erkek İşsizlik Oranları Analizi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 553-572.
- Gözgör, G. (2012). "Hysteresis in regional unemployment rates in Turkey", *International Journal of Economics and Finance*, 4(9), 175-181.
- Güloğlu, B., ve İspir, M. S. (2011). "Dogal İssizlik Orani mi? İssizlik Histerisi mi? Türkiye İçin Sektörel Panel Birim Kök Sinamasi Analizi/Is Natural Rate of Unemployment or Hysteresis? Sector-Specific Panel Unit Root Test Analysis for Turkey", *Ege Akademik Bakis*, 11(2), 205.
- Güriş, B., Tiftikçiğil, B. Y., ve Tıraşoğlu, M. (2017). "Testing for unemployment hysteresis in Turkey: evidence from nonlinear unit root tests", *Quality & Quantity*, 51, 35-46.
- Kula, F., ve Aslan, A. (2014). "Unemployment Hysteresis in Turkey: Does Education Matter? ", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 4(1), 35-39.
- KUTLU, Ş. Ş. (2023). Türkiye’de Genç Kadın İşsizliğinde Histeri Etkisi: Fourier ADF Testinden Kanıtlar. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 526-537.
- Nazan, Ş. A. K. (2021). Türkiye’de işsizlik histerisi: Kadın ve erkek işsizliğine bir bakış. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 467-477.
- Ozpence, A. İ., ve Ergen, E. (2017). "Analysis of unemployment hysteresis in Turkey: Structural break unit root test", *Journal of Economics Finance and Accounting*, 4(4), 368-376.
- Ozturk, M. (2020). "Türkiye’de işsizlik histerisi hipotezinin geçerliliği: çok boyutlu ve asimetrik yaklaşım", *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(1), 4882-4910.
- PATA, U. K. (2020). OECD ülkelerinde işsizlik histerisinin ampirik bir analizi: fourier panel durağanlık testi. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 10(1), 125-144.
- Pazarlıoğlu, M. V., ve Çevik, E. İ. (2007). "Ratchet Model: 1939-2005 Dönemi Türkiye Uygulaması", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 17-34.
- Saraç, T. B. (2014). İşsizlikte Histeri Etkisi: Türkiye Örneği. *Ege Academic Review*, 14(3).
- Şak, N. (2021). "Türkiye’de işsizlik histerisi: Kadın ve erkek işsizliğine bir bakış", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 467-477.
- Tekin, İ. (2018). Türkiye’de işsizlik histerisi: Fourier fonksiyonlu durağanlık sınamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1), 97-127.
- Yılcı, V. (2009). "Yapısal Kırımlar Altında Türkiye için İşsizlik Histerisinin Sınanması", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 324-335.